

Surius, in fine actionis 15 ejusdem Concilii, sequentes sententias: *Veneramur, secundum Scripturas et canonum definitionem, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse, et maximum omnium Episcoporum.* Item alia: *Si quis Episcopus predicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum Antiquæ Romæ, quia Petrum habemus petram refugii, et ipsi soli libera potestate loco Dei sit jus discernendi Episcopi criminati infamiam secundum claves a Domino sibi datas.* Item: *Alia omnia ab eo definita teneantur tanquam a Vicario Apostolici throni.* Hæc vero sententiæ non inveniuntur nunc in Concilio Chalcedon., sed eas allegat Surius ex D. Thoma, in Opusculo contra errores Græcorum, apud quem invenio 2 et 3, in c. 32, § *Ostenditur etiam quod Petrus*; primam autem ibi non invenio, sed in § *Ostenditur etiam quod Prædictus*, sic inquit: *Legitur in Chalcedonensi Concilio, quod tota Synodus clamavit Leoni Papæ: Sanctissimus Apostolicus et universalis Patriarcha per multos annos vivat.*

8. Præter hæc vero sunt expressa testimonia ejusdem Concilii, act. 16, in epist. ad Leonem, in qua referuntur gesta in Concilio, ubi prius ex illo Matth. 16: *Ubi sunt duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, inferunt, *quantam circa sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare, qui et patriæ, et la'ori, suæ confessionis notitiam prætulere, quibus tu quidem sicut membrum caput præeras in iis qui tuum tenebant ordinem.* Et infra, Eutychetis scelera referens, ait: *Et eos quidem, qui ea, quæ pastoris sunt, sapiunt, abscidit; eos vero qui lupi demonstrati sunt, super oves imposuit, et post hæc omnia insuper et contra ipsum, cui vineæ custodia a Salvatore commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque Apostolicam Sanctitatem. Et excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus Ecclesiæ unire festinas.* Et inferius petunt confirmationem decretorum ab ipsis, et specialiter circa præminentiam Patriarchæ Constantinopolitani. Et quamvis hoc Pontifex non probaverit, ut supra diximus, tamen in ipsa petitione confitetur Synodus primatum Pontificis, et ita exponunt decretum secundæ Synodi supra relatum: *Quæ præcepit* (aiunt), *post vestram sanctissimam et Apostolicam sedem honorem habere Constantinopolitanam, quæ est secunda ordinata, confidentes quia lucente apud vos apostolico radio, usque ad Constantinopolitanam Ecclesiam*

consuete gubernando, illum spargentes, hunc sæpius expanditis, etc.

9. *Ex aliis synodis eadem traditio confirmatur.* — Eodem modo confirmari potest eadem traditio, ex multis quæ habentur in quinta Synodo generali, Constantinopolitana II, a Vigilio Papa confirmata. Item ex sexta Synodo, act. 17 et 18, et ex septima Synodo sub Adriano Papa coacta, quæ sub ejus obedientia, et juxta ejus instructionem in omnibus processit, ut ex act. 7, in fine, colligitur. In octava etiam Synodo extat canon. 21, in quo primatus tribuitur Ecclesiæ Romanæ, quam vocat sedem Petri, principis Apostolorum. Et ut alia omittam, quæ, si legitima fuerunt, sub obedientia Romanæ Sedis semper processerunt, specialiter hanc veritatem docuit Concilium Lateranense, sub Innocentio III, c. 5 et 6; et expressius eam definit Concilium Florentinum in litteris unionis, Græcis cum Latinis consentientibus his verbis: *Definimus sanctam apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem obtinere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri, principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, et ipsi in Beato Petro, pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Jesu Christo plenam potestatem datam esse, etc.* Denique Concilium Tridentinum a principio, et in toto suo progressu Pontificis auctoritatem recognoscit, ejusque confirmationem in fine postulat, et specialiter session. 6, cap. 1, de Reformatione, eum vocat Dei in terris Vicarium, habentem supremæ sedis auctoritatem.

10. Ex Conciliis etiam provincialibus possent multa congeri, quæ brevitate causa prætermittimus; videri tamen possunt Concilium Romanum sub Sylvestro, et Romanum III et IV sub Symmacho, et Concilium IV Aurelianense, c. 1; et Concilium Carthaginense, et Milevitanum, in epist. ad Innocentium Papam, quæ sunt 90 et 92 inter epistolas Augustini, in quibus auctoritas Ecclesiæ Romanæ ad plenam hæresis damnationem postulatur. Quod etiam confirmant alii Episcopi cum eodem Augustino, in ep. 95, ad eundem Innocentium, quarum facit etiam mentionem idem Augustinus, in epist. 106, dicens: *Ex duobus Conciliis Carthaginensi et Milevitano, relationes ad Apostolorum sedem missæ sunt; scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter*

Conciliorum relationes epistolas familiares, etc. Ad omnia nobilis ille rescripsit eodem modo, quo fas erat. atque oportebat Apostolicæ sedis Antistitem. Et concordat cum illis Concilium Africanum sub Bonifacio, cap. 35.

11. Præter hæc vero animadverti potest Concilium Turonicum II, in cujus c. 21 habentur illa notanda verba: *Quis sacerdotum contra decreta, quæ a Sede Apostolica processerunt, agere præsumat.* Et fere similia habet Concilium Bracharense I, c. 18, ubi omnes Episcopi dixerunt, conveniens esse ut omnia inter ipsos concordati celebrarentur officio, et adjungunt, *præcipue cum et de certis quibusdam causis instructionem apud nos Sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad interrogationes suas quondam venerandæ memoriæ Profuturi prudenti ab ipsa Beatissimi Petri accepit cathedra.* Et addidit Lucretius, Bracharensis Episcopus: *Recte Paternitas Vestra auctoritatem Sedis Apostolicæ recordatu est, etc.* Et statim 22 et 23 statuunt, ut in ordine Missæ et baptismi prædictam instructionem Romanæ Sedis sequantur. Unde Concilium Toletanum I, in assertionem fidei, in ultimo anathematis dicit: *Si quis in salutaris baptismi contra sedem Sancti Petri aliquid faciat, anathema sit.* Maxime vero nostrum propositum confirmant verba Concilii Toletani III, satis antiqui, can. 1: *Permaneant in suo vigore Conciliorum omnium constituta, simul et synodice Sanctorum Præsulum Romanorum epistole.* His enim verbis satis constat, quanta fuerit eo tempore auctoritas non solum Ecclesiæ Romanæ, sed etiam epistolarum decretalium ejus, de quibus simile decretum habetur in Concilio Toletano XIV, capite undecimo.

CAPUT XVII.

EADEM TRADITIO PATRUM AUCTORITATE CONFIRMATUR.

1. Quamvis ad confirmandam fidem de Romani Pontificis primatu satis superque sit auctoritas Pontificum et Conciliorum, nihilominus non est omittenda auctoritas Sanctorum Patrum, ex quibus nonnullos supra adduximus, qui successioni Pontificis Romani in cathedra Petri expressum testimonium præbuerunt; nunc vero alii inducendi sunt, qui de excellentia ipsius cathedræ ejusque dignitate testificentur, quibus et concordia traditionis evidentius constabit, et eorum auctoritate fortasse rex Angliæ, qui aliquid

Patribus deferre videtur, magis movebitur. Est autem præ oculis habendum eosdem argumentandi modos ex Doctoribus posse desumi, quos in Pontificibus adnotavimus, nimirum ex verbis et titulis, quibus Romanos Pontifices honorant, ex actibus supremæ jurisdictionis spiritualis, quos illis tribuunt, et ex illustrioribus sententiis, quibus eorum primatum profitentur. Prius ergo a Græcis, qui in præsentī causa minus suspecti judicari possunt, incipiemus.

2. Primo ergo Ignatius, in ep. 15 ad Romanos, Romanam Ecclesiam honorificentissime salutatur, et de illa dicit: *Quæ præsidet in loco Romanæ regionis.* Polycarpus item cum Romam venit, ad Anicetum Ecclesiam in urbe regentem, ut eum de Paschæ quæstione consuleret (teste Hieronymo, de Scripturis ecclesiasticis, in Polycarpo; et Irenæo, lib. 3, c. 3), satis recognovisse videtur Pontificem Romanum ut Pastorem et fidei magistrum. Clarius vero et uberius Irenæus, lib. 3, c. 3, Romanam Ecclesiam maximam et antiquissimam vocat, et ab Apostolis Petro et Paulo fundatam esse dicit. Et subjungit: *Ad hanc Ecclesiam propter potentiorē principatū, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, etc.*

3. Deinde D. Athanasius, in epist. ad Marcum, Romanorum Episcopum, sic eum salutatur: *Domino Sancto, et Apostolici culminis venerando Marco Sanctæ Romanæ et Apostolicæ Sedis, atque universalis Ecclesiæ patri, Athanasius, et universi Ægyptiorum Episcopi, salutem.* Et infra petitionem subjungens, ait: *Optamus ut a vestra Sanctitate, sedis Ecclesiæ auctoritate, quæ est mater omnium Ecclesiarum, etc.* Et infra: *Vestri sumus, vobisque obedientes cum omnibus nobis commissis, et sumus, et esse semper volumus.* Et in epist. ad Felicem II, quæ inter acta ejusdem Felicis in tom. 4 Conciliorum habetur, ipse cum aliis Episcopis Ægypti auxilium Sedis Apostolicæ implorat his verbis: *Vestro Sancto suggerimus apostolatui, ut nostri more solito sollicitudinem gerere dignemini.* Et infra: *Quia semper antecessores nostri et nos a vestra Apostolica S. Sede auxilium hausimus, et nostri vos curam gerere agnovimus, præfatam apostolicam et summam expetimus juxta canonum decreta Sedem, ut inde auxilium capiamus, unde prædecessores nostri ordinationes et dogmata, atque sublevationes ceperunt. Ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus.* Et infra: *Quod nequaquam vobis inconsultis agere præsumimus*

(scilicet, de fide definire), canonibus jubentibus, absque Romano nos de majoribus causis nihil debere decernere Pontifice. Et infra: *Ob id vos, prædecessoresque vestros, Apostolicos, videlicet, Præsules in summitatis arce constituit, omniumque Ecclesiarum curam eis habere præcepit.* Et infra: *Cui omne Episcoporum judicium est commissum.* Et infra, de hoc primatu exponit locum Matt. 16, et auctoritate Concilii Nicæn. omnia confirmat. Huic concordat Basilius, epist. 52, quæ est ad eundem Athanas., dicens: *Visum est mihi consentaneum, ut scribatur Episcopo Romæ, ut quæ hic geruntur, consideret,* etc.

4. Gregorius etiam Nazianzenus, orat. 23, in laudem Heronis, commemorat Petrum Alexandrinum, Athanasii successorem, a sede sua pulsum a Lucio Ariano, ad Romanum Pontificem confugisse: *Ac per tacitam* (inquit) *accusationem omnibus lachrymas movit, ut calamitatis magnitudinem in oculis, et aspectu defigerent, et auxilium nancisceretur, quemadmodum et nactum esse scimus.* In quibus verbis Nazianzenus, simul cum Petro Alexandrino, Pontificis auctoritatem ad iudicandas etiam Orientis causas recognoscit. Quod etiam ex eodem Nazianzeno colligitur, orat. 52, quæ est secunda ad Cledonium, ubi commemorat Vitalium, Apollinaris sectatorem, quemdam fidei libellum fraudulenter edidisse, hæresim occulte profitendo; Damasum autem, fraude cognita, eum ab Ecclesiæ cœtu abdicasse; denique libellum cum anathematismo delevisse. Eodem modo Pontificiam potestatem testatus est Chrysostomus, in epistolis ad Innocentium I, petens ab illo auxilium contra eos qui injuste illum deposuerant, tum declarando depositionem fuisse irritam, tum puniendo malefactores, pro quibus tamen pie intercedit ut, si respiscant, non excommunicentur, in hoc ipso potestatem Pontificis recognoscens.

5. Simili modo Cyrillus, in epistola ad Cœlestinum¹ in causa Nestorii, rem totam ad ipsum sicut ad caput retulit, et subjungit: *At quamvis res ita habeat, non prius tamen illius communionem deserere ausi sumus, quam hæc ipsa pietati tue indicaremus,* etc.; cui Cœlestinus respondit²: *Nostræ sedis auctoritate ascita, nostraque vice et loco cum po-*

¹ Quæ est 18 inter epist. Cyrilli, et habetur in Concilio Ephesino, tom. 1, c. 29.

² Ep. 12, inter epist. Cyrilli et dicto tom. 1, c. 16.

testate usus, ejusmodi non absque exquisita sedulitate sententiam exqueris, nempe ut nisi decem dierum intervallo, ab hujus nostræ numerationis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet. Et infra: *Illico Sanctitas Tua illi Ecclesiæ prospiciat, is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat.* Cui epistolæ Cyrillus obedit, ut constat ex ejus epistola ad Nestorium¹, quæ est de excommunicatione, dicens: *Quod nisi juxta tempus in litteris Cœlestini, sacratissimi Reverendissimique Romanorum Episcopi, expressum præstiteris, certo scias nullam tibi deinceps cum Episcopis et sacerdotibus Dei consuetudinem, nullum sermonem, nullum denique inter eos locum futurum esse.* Et similia habet in sequenti epistola ad clerum populumque Constantinopolitanum. Refert præterea D. Thomas, opusc. 1, contra errores Græcorum, c. 32, § *Habetur*, eundem Cyrillum in libro Thesaurorum dicentem: *Sicut Christus accepit a Patre plenissimam potestatem, sic et Petro, et ejus successoribus plenissime commisit.* Item, *nulli alii quam Petro, quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.* Ubi particula *soli* non excludit successores, sed alios Apostolos; nam paulo post dicit dedisse Petro potestatem et Ecclesiæ. Et inferius ait D. Thomas: *Ostenditur etiam quod subesse Romano Pontifici sit de necessitate salutis; dicit enim Cyrillus in libro Thesaurorum: Itaque, fratres, si Christum imitamur, ut ipsius oves vocem ejus audiamus, manentes in Ecclesia Petri,* etc. Nec dubitandum est de his testimoniis, etiamsi nunc in Thesauro non inveniantur, tum propter D. Thomæ auctoritatem; tum etiam quia plures libros Thesauri periisse scimus.

6. *Ex consuetudine graviores causas ad Pontificem deferendi, idem primatus colligitur.* — Denique ex ecclesiasticis historiis a Græcis etiam conscriptis constat, antiquissimam Ecclesiæ praxim fuisse, ut in causis gravioribus ex tota Ecclesia etiam Orientali ad cathedram Petri fieret recursus, ad petendam vel fidei declarationem, vel alicujus hæresis damnationem, vel Synodi congregationem aut confirmationem, vel ad petendum judicium per modum appellationis, aut justæ defensionis, ex quibus manifeste constat potestatem supremam Romani Episcopi omnibus Græcis a principio Ecclesiæ agnitam et credi-

¹ Epist. 10, et dict. tom. 1, c. 14.

tam fuisse. Hujus autem praxis, præter testimonia adducta, optimum argumentum sumitur ex historia Eusebii, lib. 7, c. 24, ubi de Paulo Samosateno ait: *Ubi simul cum orthodoxa fide episcopatum amisisset, et ex Episcopi domo ejus Ecclesiæ propria exire nollet, imperator Aurelianus de ea re rogatus sententiam, sanctissime quid esset agendum decrevit. Præcepit enim ut domus Ecclesiæ illis tribueretur, quibus Christiani Italiæ et urbis Romæ Episcopi per litteras tribuendam præscriberent.* Tanta enim erat fama publici primatus Romani inter Christianos Græcos, ut etiam gentiles non lateret, et ideo imperator, licet infidelis, eam sententiam protulit, sanctissime, ut ait Eusebius approbans sententiam illam, et consequenter etiam primatum, quia fidei conformis fuit, licet ab infideli lata fuerit.

7. Eadem traditio sumitur ex Theodoro, lib. 2 Hist., c. 22, ubi de Conciliabulo Ariminensi ait: *Præjudicii vim habere non debet, præsertim cum formula illa composita sit, neque Episcopo Romano, cujus sententia præ cæteris omnibus expectanda erat, consentiente,* etc.; et lib. 5, c. 10, refert, Damasum, post exortam sectam Apollinaris, illum et discipulum ejus Timotheum abdicasse, et per litteras Orientalibus significasse, quas ibi refert, earumque initium est: *Quod vestra charitas debitam Sedi Apostolicæ reverentiam tribuit, filii honoratissimi, vobis quoque ipsi maximo sane honori est. Nam, licet in sancta Ecclesia, in qua S. Apostolus sedens nos docuit, quo pacto illius gubernacula, quæ suscepimus, tractanda sint, nobis primæ partes deferuntur, tamen confitemur nos illo dignitatis gradu longe inferiores esse.* Et infra significat idem Pontifex, Orientales Catholicos ad ipsum recurrisse, dicens: *Quid est cur abdicationem Timothei a me rursus requiratis, qui etiam hic judicio Sedis Apostolicæ, Petro quoque Episcopo Alexandrino præsertim, abdicatus est una cum magistro Apollinario.* Quibus omnibus Theodoretus assentitur. Imo ipse etiam cum aliquando in fidei suspensionem venisset, ad Leonem Papam per epistolam confugit, dicens: *Ad Apostolicam vestram sedem currimus, ut Ecclesiarum ulceribus medicinam a vobis accipiamus; vobis enim per omnia primos esse convenit. Multis enim, quibus superiores estis, ornatur vestra sedes. Alias enim urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, etc. Vestræ autem redundantem bonorum copiam dedit is, qui est omnium largitor, ea est enim*

omnium maxima, et præclarissima, et quæ præest orbi terrarum; et cætera, quæ late prosequitur.

8. Huic denique traditioni adstipulatur Socrates, lib. 2 Hist., cap. 5, ubi Concilium Antiochenum illegitimum fuisse significat, quia Julii Pontificis Romani auctoritatem non habuit: *Cum canon* (ait) *ecclesiasticus jubeat non oportere absque sententia Episcopi Romani decreta Ecclesiæ sancire.* Et c. 11, referens Athanasium, et plures alios Orientales Episcopos ab Ecclesiis suis electos, Romam pervenisse, ut Julium Episcopum Romanum de suo statu certiores facerent, inquit: *Quoniam Ecclesia Romana privilegium præter cæteras obtinebat; et lib. 4, c. 3, similia referens de Petro Alexandrino, de illo adjungit: Cum litteris Damasi, Episcopi Romani, reversus esset, populus illis confisus expellit Lucium, Petrum autem in locum illius introducit.* Et Sozomenus, libro tertio Hist., capite octavo, referens fugam Athanasii et aliorum ad Julium Romanum Episcopum, addit: *Quorum criminationes cum Episcopus Romanus intellexisset, in communionem recepit. Et cum propter sedis dignitatem cura omnium ad ipsum spectaret, singulis suas Ecclesias restituit, scripsitque ad Episcopos Orientis, eosque incusavit, etc. Deditque mandatum, ut quidam illorum omnium nomine ad diem constitutum accederent.* Et c. 9, alias litteras ejusdem Julii refert, in quibus præter alia illud continebatur, *legem esse ad sacerdotii dignitatem spectantem, quæ pronunciat acta illa irrita esse, quæ præter sententiam Episcopi Romani constituuntur.* Additque (quod notandum est) cum suis litteris apud rebelles Orientis Episcopos nihil proficeret, a Constante imperatore quasi a sæculari brachio adjutorium postulasse, atque ita tandem Orientales Episcopos Romam venire coegisse; et lib. 6, c. 22, orta controversia de Spiritus Sancti dignitate, inquit: *Episcopus Romanus de ea certior factus, scripsit ad Episcopos Orientis litteras, ut una cum Episcopis et sacerdotibus Occidentis Trinitatem consubstantialem esse, et gloria aequalem crederent. Quo facto singuli rebus ab Ecclesia Romana semel judicatis acquieverunt, sicque illa controversia finem habere visa est.* Et hæc de Patribus Græcis sufficiunt.

9. *Patres Latini in eandem veritatem conspirantes.* — Ex Latinis multa in superioribus capitibus et in primo libro adducta sunt, quæ hic non sunt repetenda, sed breviter in-

sinuanda, et aliqua ex parte locupletanda. Primo ergo Tertullianus, lib. de Præscript., c. 36: *Habes Romam, unde (inquit) auctoritas præsto est.* Et lib. de Pudicit., c. 1, Episcopum Romanum vocat *Pontificem maximum, et Episcopum Episcoporum*, ubi Pamelius plura ejusdem auctoris loca designat, quæ omitto, quia hic auctor cum ab Ecclesia Romana defecerit, non recte de primatu illius sensit, quamvis non omnino illum ignoraverit. Magnus igitur et fidelis hujus veritatis assertor fuit Cyprianus, qui in suis epistolis sæpissime ad unitatem Ecclesiæ requirit unum supremum caput, illudque esse dicit in Ecclesia Romana, ut videri potest epist. 40, 45, 52 et 55, et 76, cujus verba sæpe retulimus. Item Ambrosius, Orat. de Satyro fratre, et 1 ad Timot. 3, et lib. 1 Epist., in 7, ad Siricium Papam, cum aliis Episcopis sic inquit: *Recognovimus litteras Sanctitatis Tuæ boni Pastoris eccubias, qui fideliter commissam tibi januam serces, et pia sollicitudine Christi orile custodias, dignus quem oves Domini audiant et sequantur.* Et epist. 4 ad imperatores Gratianum, etc., agens de vitandis Arianis: *Quomodo (inquit) fieri potest ut eum, quem societati eorum insertum vidimus, non etiam assertorem perfidiæ judicemus? Quid etiam si defuisset? tamen totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanc-tam Apostolorum fidem ne turbari sineret, obsecranda foret clementia vestra; inde enim in omnes venerandæ communionis jura dimanant, etc.* Et ep. 9 ad Theophylact. Alexandrinum: *Referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ, quoniam præsumimus ea te judicaturum, quæ etiam illi displicere nequeant.* Et infra: *Ut nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cum id gestum esse cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubie comprobaverit, læti fructum hujus examinis adipiscamur.* Quibus verbis ad Orientalem Episcopum scriptis, de consuetudine Romani Episcopi gubernandi etiam Orientales satis testatur Ambrosius.

10. Ejusdem usus et potestatis testis est Hieronymus, epist. 11, ad Ageruchiam, dicens (ut supra retuli) se aliquando juvisse Damasum in respondendo ad Orientis et Occidentis synodales constitutiones. Et epist. 16 ad Principiam, referens quod supra tactum est de Athanasio et Petro Alexandrino, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant. In epist. etiam 8 ad De-

metriadem, circa finem, Sedem Romanam *Cathedram Apostolicam* vocat, idem de primatu ejus sentiens quod de primatu Petri, de quo ejus sententiam supra retulimus. Idem copiosius in epist. 57 ad Damasum, cujus verba jam in superioribus adducta sunt, ubi etiam docet, habere illam Sedem privilegium Petri non errandi in fide. Quod etiam sentit Apolog. 2, seu lib. 3 Apolog. contra Ruffinum, ubi habet illa verba: *Attamen scito Romanam fidem Apostolica voce laudatam hujusmodi præstigiis non recipere, etiam si Angelus aliter annunciet, quam semel prædicatum est.* Et infra: *Et tamen miror quomodo probaverit Italia quod Roma contempsit, Episcopi susceperint quod Sedes Apostolica condemnavit, tacite negans id fieri potuisse, aut se illud credere.*

11. Ex Augustino etiam recurrente ad Romanum Pontificem tanquam ad Christi Vicarium, multa supra diximus ex epist. 90, 92 et 95 ejusdem Augustini. Quibus concordat idem Augustinus, lib. 2 Retract., cap. 50, dicens, *Pelagianam hæresim ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, Innocentio et Zosimo, cooperantibus Conciliorum Africanorum litteris, damnatam esse.* Et in epist. 157, in principio, se subditum Romani Pontificis aperte profitetur, dum ait: *Me apud Casaream præsentem venerunt, quo nos injuncta nobis a venerabili Papa Zosimo, Apostolicæ Sedis Episcopo, ecclesiastica necessitas traxerat.* Et infra, relatis verbis ejusdem Zosimi, ad probandam necessitatem baptismi in remissionem peccatorum, subjungit: *In his verbis Apostolicæ Sedis tam antiqua atque fundata, certa et clara est catholica fides, ut de illa nefas sit dubitare Christiano.* Et epist. 102, de Romana Ecclesia inquit: *In qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus;* et ibi etiam refert, in causa Donatistarum judicium Apostolicæ Sedis expectatum fuisse. Idemque repetit lib. 1 contra epist. Parmen., c. 5, et epist. 16, ubi ait, ad cognoscendam Ecclesiam Catholicam, maxime spectandam esse successionem in sede Petri, sentiens illam esse petram super quam fundata est Ecclesia. Quod expressius declaravit in Psalmo contra partem Donati, tom. 7, dicens: *Numerate sacerdotes, vel ab ipsa Petri sede; ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.*

12. Præterea ex eodem fundamento dicit libro 1 contra Julianum, c. 4: *Puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus glorio-*

issimo martyrio coronari. Cui Ecclesiæ præ-sidentem Beatum Innocentium si audire voluisses, jam tunc periculosam juventutem tuam pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia. Qui locus est valde notandus: nam in eo plane docet Augustinus, definitionem Pontificis facere certam fidem, etiam sine generali Concilio. Unde in libro 2 de Peccato origin., c. 7, etiam de Coelestio, Pelagii socio, refert, *non fuisse ausum beati Papæ Innocentii litteris obsistere, imo se omnia, quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promississe.* Denique libro 1 ad Bonifacium, in principio, inter alia dicit: *Non dedignaris qui non alta sapis, quamvis altius præsideas, esse amicus humilium, et amorem rependere impensum.* Et infra: *Cum communis sit omnibus nobis, qui fungimur episcopatus officio, quamvis ipse in eo præemineas celsiore fastigio specule pastoralis, facio quod possum pro mei particula muneris, etc.*

13. Concordat cum Augustino Prosper contra Collatorem, cap. 10, ubi definitiones Innocentii et Zosimi contra Pelagium infallibiles reputans, tanquam absurdum infert contra Collatorem: *Secundum tuam censuram erravit Papa Innocentius, Petri sede dignissimus.* Et infra: *Erravit sacrosancta Beati Petri Sedes, quæ ad universum orbem Papæ Zosimi ore loquitur.* Et cap. 41, iterum inquit: *Beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita apostolico mucrone percussit.* Et infra: *Africanorum Conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, et ad impiorum detractionem gladio Petri dexteris omnium armavit Antistitum.* Ubi addit etiam Bonifacium, de quo ait: *Contra inimicos gratiæ Dei non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis.* Et de Coelestino adjungit: *Prædecessorum suorum statuta et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat.* Et de eodem subdit: *Nec segniore cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, etc.* Et infra dicit, eadem cura Scotiam fecisse Christianam. Et in libro de Ingratis, cap. 2, sic ait:

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris, Facta caput mundi, quicquid non possidet armis, Religione tenet.

Et similiter libro de Vocat. gentium¹, imi-

¹ Cap. 16, alia 56.

tatus Leonem, ait: *Roma per Apostolici sacerdotii principatum amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis.* Quomodo etiam dixit Fulgentius, lib. de Incarnat. et Gratia, cap. 41, *Romanam Ecclesiam Petri et Pauli verbis, tanquam splendidibus radiis illustratam, eorumque decoratam corporibus, mundi cacumen esse.* Ex Optato etiam Milevitano, contra Parmenian. multa relata sunt; specialiter vero libro secundo: *Negare (inquit) non potes scire te in urbe Romana Petro primo episcopalem cathedram esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.*

14. Similiter Isidorus, in epistola ad Eugenium, Toletanum Episcopum, cum potestatem Petro datam modo a nobis supra tradito explicasset, subjungit: *Cujus dignitas potestatis, etsi ad omnes Ecclesiarum Episcopos est transfusa, specialius tamen Romano Antistiti, singulari quodam privilegio, velut capiti, ceteris membris celsior permanet in æternum.* Et in Præfatione ad canonum collectionem, quæ habetur primo tomo Conciliorum, ait, cum Conciliis collegisse decreta et epistolas synodicas Pontificum, *quia in eis pro culmine Sedis Apostolicæ non impar Conciliorum extat auctoritas.* Et in fine: *Synodorum (inquit) congregandarum auctoritas Apostolicæ Sedi privata commissa est potestate, nec ullam Synodum ratam esse legimus, quæ ejus auctoritate non fuerit congregata vel fulta: hæc canonica testatur auctoritas, hæc historia ecclesiastica roborat, hæc Sancti Patres confirmant.* Hoc etiam confirmat Beda, in Homil. D. Benedicti Angli, tom. 7, de quo ait: *Ad Beatorum Apostolorum limina peregrinaturus advolvit, ut quia rudis adhuc in gente Anglorum fides, et Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vivendi formam sumeret, ubi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput eminent eximium.* Et lib. 2 Histor. Anglor., cap. 1, de Gregorio ait: *Cum primum in toto orbe gereret pontificatum, et conversis jam dudum ad fidem veritatis esset Præ-latus Ecclesiis, nostram gentem catenus idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiam, etc.* Et lib. 3, cap. 25, refert regem Angliæ, et alios illo jam tempore credidisse, claves Petro dadas in Ecclesia Romana permanere. Et in lib. 4, c. 1, et sæpe in illa historia, ostendit quanta fuerit semper Romani Pontificis circa An-

glos providentia, et eorumdem ad eundem Pontificem obedientia.

16. Denique omnes etiam posteriores Patres eandem veritatem constantissime docuerunt, ex quibus duos tantum numerabimus, Anselmum et Bernardum, qui gravissime de pontificia dignitate locuti sunt. Anselmus enim, libro de Incarnatione Verbi, sic incipit: *Domino, et Patri universæ Ecclesiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano, Frater Anselmus.* Et infra: *Quoniam divina providentia Vestram elegit Sanctitatem, cui vitam et fidem christianam custodiendam, et Ecclesiam suam regendam committeret, ad nulum alium rectius refertur, si quid contra catholicam fidem oritur in Ecclesia, ut ejus auctoritate corrigatur, nec ulli alii tutius, si quid contra errorem respondetur, ostenditur, ut ejus prudentia examinetur.* Et in Præfatione ad epistolam ad Romanos, dicit illam epistolam primo loco poni, quamvis prima omnium scripta non fuerit, quia et in illo tempore Roma caput totius orbis extitit, et usque hodie Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum obtinet principatum.

17. D. autem Bernardus multo copiosius hoc ipsum docet, epist. 125 ad Gaufridum, ubi inter alia dicit: *Alemanie, Francie, Anglie, Scotie, Hispaniarum et Hierosolymorum reges cum universo clero et populis favent et adherent domino Innocentio, tanquam filii Patri, tanquam capiti membra, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.* Item epist. 141, fere de eodem argumento ad Mediolanenses; et epist. 183 ad Conradum, regem Romanorum: *Legi* (inquit): *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Quam sententiam cupio vos, et omnimodis moneo custodire in exhibenda reverentia summæ et Apostolicæ Sedi, et Beati Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab universo servari imperio.* Et de sublimitate illius Sedis egregie loquitur epist. 137 ad Eugenium, et latius lib. 3 de Considerat., ad eundem, cap. 8, ex quo plura verba in superioribus relata sunt, et ideo illa prætermittimus. Addi etiam hic possent temporalium regum et imperatorum testimonia et exempla, sed ex illis aliqua in superioribus facta sunt, et plura in sequentibus afferemus, spirituales potestatem temporali comparando. Nunc sufficiant notanda verba Constantini imperatoris, in cap. *In memoriam*, dist. 19, ubi sic inquit: *Honoremus Sanctam Romanam et Apostolicam Sedem, ut que nobis sacerdotalis mater est dignitatis,*

esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet via ferendum ab illa sancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, et pia devotione toleremus. Præter auctoritatem autem non est hic specialis ratio postulanda. Sufficiunt enim adductæ de perfecto regimine Ecclesiæ, et de necessitate unius capitis in uno corpore ad unitatem ejus et fidei conservandam. Nam quod hoc caput in tali Sede sit constitutum, licet plures habeat morales congruentias, quæ et a Patribus insinuantur, et facile cogitari possunt, propria ratio est voluntas Christi et Petri, quæ ex adductis testimoniis nobis satis innotuit.

CAPUT XVIII.

DUABUS OBJECTIONIBUS CONTRA PRIMATUM PONTIFICIS, EX SCRIPTURA ET CONCILIIIS DESUMPTIS, SATISFIT.

1. Contra Pontificis Romani dignitatem et primatum multa sparsim in suo libello objicit rex Angliæ, præter ea quæ contra primatum Petri supra retulimus, ex quibus multa comparisonem inter Pontificem et reges temporales attingunt, quæ melius post dictam comparisonem factam in sequentibus examinabimus, ubi etiam de potestate Pontificis supra reges in temporalibus dicendum est. Nunc solum his, quæ contra supremam spirituales Pontificis potestatem absolute objici videntur, respondebimus. Hæc autem, tam in Præfatione quam in Apologia regis, ad tria capita reduci videntur, his exceptis, quæ ex factis regum vel imperatorum desumuntur, de quibus, ut dixi, postea videbimus.

2. *Prima objectio. — Confirmatio.* — Primum caput est, quia hoc dogma nullum vel debile fundamentum habet in verbo Dei, ut dicit in Apolog., pag. 18, et in Præfatione, pag. 22, 28, 60, et aliis quamplurimis locis. Possumusque in hujus objectionis confirmationem ponderare, quod Paulus, ad Ephes. 4, ministeria Ecclesiastica et ordinem Ecclesiæ describens, nullam de Vicario Christi mentionem facit, cum tamen ille aptissimus locus videretur ad illum proponendum, si ad hierarchiam Ecclesiæ pertineret. Unde valde miratur rex, dicta pag. 60, et ignorare se dicit, quibus artibus Pontifices Romani facti sint Vicarii Christi, imo vero Dii in terra, triplici corona insigniti, cæli nimirum, terra-

que ac inferorum reges, totius orbis judices, et ipsi a nemine judicandi, fidei capita, et cætera, quæ prosequitur concludens: Quibus, inquam, artibus ad tantum fastigium ascenderint, equidem nescio.

3. *Solutio.* — Verumtamen vel hoc ipso intelligere rex posset, si sapere vellet, hoc non esse humana arte factum, sed in virtute illius verbi: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam,* ut sancte et catholice antiqui Patres intellexerunt. Qua enim arte Sylvester Papa Constantinum imperatorem ita sibi subjecit, ut Christi Vicarium, et Petri successorem, et majori honore se ipso dignum confiteri non erubuerit, eadem reliqui Sancti Pontifices eandem dignitatem et potestatem conservarunt, et contra portas inferi defenderunt. Artes etenim illæ non fuerunt aliæ præter verbum Dei, magna virtute spiritus libere prædicatum, et interdum divinis virtutibus et illustrationibus pro temporum, juxta divinæ providentiæ dispositionem, opportunitate confirmatum. Errat ergo rex, et verbo Dei contradicit, dum ait, primatum Papæ debile in verbo Dei habere fundamentum. Nam et in verbo Dei scripto Petri primatus perpetuus, et per successionem semper duraturus sufficienter continetur, et per verbum ejusdem Christi non scriptum, sensus verbi scripti cum certitudine traditus est. Et præterea successionem illam Petri in Romana Sede permansisse, evidenter est declaratum. Nec possunt rex vel doctores ejus Protestantes vim hujus verbi effugere, nisi et negando veritatem verbi non scripti, et verbum scriptum sua certa scientia, et privato spiritu interpretando. Utrumque autem esse a catholica veritate alienum, imo hæresum omnium et schismatum fundamentum, in primo libro satis demonstratum est.

4. *Diluitur confirmatio.* — Ad confirmationem a nobis additam ex loco Ephes. 4, respondere possumus ex doctrina Augustini, libro de Fide et operib., c. 9, ubi, tractans locum Actor. 8, de eunucho, quem baptizavit Philippus, licet nihil plus dixerit quam: *Credo filium Dei esse Jesum Christum,* unde aliqui argumentabantur non esse necessarium aliquid aliud docere catechumenos, ut baptizentur, ipse vero respondet: *Scriptura tacuit atque intelligenda admisit cætera, quæ cum illo spadone baptizando Philippus egit.* Sic ergo nos dicimus, licet Paulus tacuerit illo loco de uno Christi Vicario, totius Ecclesiæ

pastore, illud intelligendum reliquisse in cæteris, quæ describit.

5. *Instantia.* — *Ex Scriptura primatus Pontificis, non regum colligitur.* — Potest autem hæc responsio in nos retorqueri: superius enim hoc loco usi sumus ad probandum reges non habere in Ecclesia spirituales potestatem, quia Paulus nullam, vel in loco, vel in aliis similibus illorum mentionem fecit; quæ illatio eodem prorsus modo eludi potest. Respondeo ex verbis ejusdem Augustini loco citato: *Atque in eo quod ait* (scilicet Lucas: *Baptizavit eum Philippus, intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis, gratia brevitatis, tamen serie traditionis sci-mus implenda; pari modo etiam in eo quod scriptum est, evangelizasse Philippum spadoni Dominum, nullo modo dubitandum est, et illa in catechismo dicta esse, quæ ad vitam moresque pertinent ejus, qui credit in Dominum Jesum Christum.* Ita ergo in præsentī dicimus, Paulum sub illa descriptione Ecclesiæ comprehendisse omnia, quæ vel ex traditione, vel ex aliis Scripturæ locis, ad Ecclesiæ ordinem et hierarchiam pertinere perspicuum est. Est autem satis nobis traditum, et in Scriptura, et extra illam, Ecclesiam visibilem esse unum ovile sub uno pastore visibili, vicem Christi gerente; hunc ergo pastorem sub generali nomine pastorum Paulus explicuit, quia non assumpsit ibi provinciam in particulari explicandi gradus omnes, et ministeria ecclesiastici ordinis. Cujus etiam argumentum est, quia tractans idem argumentum, 1 Corinth. 12, omisit Evangelistas, quos sub Prophetis comprehendit, et ibi ponit virtutes, et alia, quæ in loco ad Ephes. omisit; et in neutro loco ponit presbyteros et diaconos, quamvis ad ecclesiasticam hierarchiam pertinere, ex aliis Scripturæ locis manifestum sit. At vero de regibus nulla Scriptura vel traditio docet, in ecclesiastica hierarchia habere peculiarem locum, aut munus ecclesiastici regiminis aut ministerii, ideoque dum illis locis præcipuis tacentur, prorsus excluduntur; præsertim quia nec sub specifica, nec sub generali verborum forma comprehensi sunt.

6. *Secunda objectio. — Confirmatio.* — Secundam objectionem paucis his verbis indicat rex in Præfat., pag. 60: *Ita interim generalibus Conciliis suberant* (utique Romani Episcopi), *ut et nuper Constantiense Concilium, tribus Pontificibus abdicatis, quartum inauguraverit.* Quæ objectio confirmari potest, quia